

Denken met je ogen

Dom is je kind niet, maar toch gaat het in de klas niet lekker. Tijdens taal heeft hij tijd nodig om op een woord te komen en onder de rekenles tekent hij liever stripverhaaltjes in zijn schrift. Is hij misschien een beelddenker, en wat betekent dat in de praktijk? Tekst: Annet Heijerman (psycholoog) Infographic: Maartje Kuiper

Soms kom je er maar niet achter wat er in dat koppie omgaat. Je kind laat op school minder zien dan je verwachtte, de uitleg van de juf lijkt niet aan te komen en het lezen gaat moeizaam. Eenmaal thuis tekent je kind moeiteloos een zeer gedetailleerde plattegrond van jullie woonplaats. Aan intelligentie geen gebrek. Gelukkig, je bent geen overambitieuze ouder met een niet-zo-ambitieuze kind. Maar wat is het dan wel? Een mogelijke verklaring, een die minstens het uitzoeken waard is, is die van het beelddenken. Wat is het? Hoe weet je of jouw kind een beelddenker is? En wat kun je er daarna mee? Helen Kooistra: "Mijn zoon Joris is 8 jaar en zit als vroege leerling in groep 5. Hij is steeds met

zijn hakken over de sloot overgegaan. De hersens heeft hij wel, maar het komt er niet uit. Zijn toetsen zijn meestal bezaaid met race-auto's en andere tekeningetjes en vooral: niet af." Helen klopte aan bij Agnes Oosterveen, trainer en schrijfster van de methode 'Ik leer anders'. Volgens Agnes worden sommige kinderen ondergewaardeerd, omdat het lesmateriaal niet aansluit bij hun manier van denken. Terwijl de meeste mensen in woorden denken, doen sommigen dat in beelden: de beelddenkers. Waar anderen denken aan het woord stoel met de letters S-T-O-E-L, zien zij een concreet beeld van de bruinleren stoel die bij opa en oma in de huiskamer staat en waarin opa altijd in slaap valt.

Woorddenkers beredeneren de wereld, beelddenkers beléven de wereld. Dat is aan de ene kant heerlijk, maar het kan ook erg afleiden.

EERST PLAATJE, DAN PRAATJE

Eigenlijk beginnen we allemaal als beelddenker. Een baby gebruikt nog geen taal en denkt heel primair. De rechterhersenhelft is hierbij dominant. Daarna gaat taal een steeds belangrijkere rol spelen en gaat een kind de wereld 'beredeneren'. De linkerhersenhelft wordt belangrijker. Toch blijft een kleine groep mensen – ongeveer vijf procent – voorkeur houden voor dat primaire denken vanuit de rechterhersenhelft. Dat hoeft helemaal geen probleem te zijn, want hoogbegaafde kinderen staan ook bekend als beelddenkers en zijn toch steengoed in taal en rekenen. Maar vaak blijft de linkerhersenhelft achter en kunnen er leerproblemen ontstaan.

Geeft de juf een dictee in de klas en horen de kinderen het woordje 'huis', dan schrijven de meeste leerlingen de bijbehorende letters moeiteloos op. Een beelddenker ziet eerst een plaatje van een huis, compleet met schoorsteen en rookwolkjes. Dit kind moet eerst het beeld gaan omzetten naar taal. En dat kost tijd. Zeker als het plaatje eerst nog een eigen leven gaat leiden en er uit het huis een mannetje komt dat zijn hond gaat uitlaten. Het plaatje wordt dan eigenlijk een hele film. En wat te doen met woorden zonder plaatje, zoals 'omdat' of 'het'? Die zijn voor een beelddenker al helemaal lastig te onthouden.

Beelddenken kun je zien als denken met al je zintuigen, of zelfs als een veel rijkere manier van denken. Beelddenkers staan vaak dicht bij de natuur, kunnen lichaamstaal beter lezen en emoties sterker aanvoelen, net als hoogsensitieve kinderen. Het wordt ook wel een 'gave' genoemd, maar helaas wel een lastige – in een wereld met allemaal woorddenkers om je heen.

HET ALFABET OP DE MUUR

Als nuchtere ouder denk je misschien: klinkt prachtig, maar moeten we niet gewoon samen gaan oefenen? Volgens Agnes Oosterveen helpt dat niet echt, omdat er dan nog meer werk op een 'foute' manier wordt aangeleerd. Agnes ontwikkelde de leer methode 'Ik leer anders' in eerste instantie voor haar eigen zoon. Inmiddels

leert ze ook andere kinderen (en hun ouders) in vier trainingssessies om de lesstof van school te vertalen naar woordbeelden. Kinderen krijgen de opdracht om hun hoofd te tekenen, gevuld met een aantal kamers of kasten. In gedachten plaatsen ze daarin de lesstof, bijvoorbeeld het alfabet op de muur van de taalkamer of de tafel van 3 op de deur van de rekenkast. Op deze manier past de stof wél binnen de manier van denken van het kind. Dit kan al bij kinderen vanaf 6 jaar. Ouders kunnen (eventueel na vier sessies bij een coach) zelf met hun kind aan de slag, met behulp van het werkboek.

Linda van Marrewijk is moeder van Stef (9), die na heel veel ondersteuning nog steeds op het niveau van groep 3 las. "Stef is een extreme beelddenker. In de eerste sessie tekende hij zijn hoofd en zorgden we voor orde. Er is een kamer voor taal, één voor rekenen, één voor zijn grote hobby (voetbal) en een prullenbak waar alle woorden in kunnen die niet goed staan. Stefs taalkamer is turquoise. Als hij zijn ogen sluit, ziet hij deze ruimte voor zich. We hebben het alfabet, letter voor letter, in z'n taalkamer gezet. Daarna zette Stef, als proef op de som, het woord 'station' in zijn hoofd. Hij spelt het woord nu foutloos, schrijft het foutloos op en spelt het van achter naar voren ook net zo makkelijk."

Ook kinderboekenschrijfster Marion van de Coolwijk ontwikkelde samen met Anneke Bezem een methode voor beelddenkers: 'Beeld en brein'. Net als bij Agnes onstond dit naar aanleiding van de moeizame schooljaren van haar eigen zoon. "Hij ziet alles voor zich, maar heeft moeite met het omzetten in taal. Dan kan hij niet op een woord komen en schrijft 'verwegland' in plaats van 'kolonie.'" Ook deze methode combineert taal met visueel denken, zodat beelddenkers hun eigen kracht kunnen gebruiken. Kinderen leren een tekst op een gestructureerde manier in hoofd- en bijzaken te verdelen. Daarna maken ze bij de tekst een conceptmap, vergelijkbaar met het bekendere 'mindmapping'. Deze methode wordt door een trainer gegeven en past meer bij oudere kinderen vanaf 9 jaar.

SSSSST!

Behalve met speciale trainingen kun je beelddenkende kinderen ook op veel andere manieren

Beelddenkers hebben vaak moeite met...

- taal en woorden. Soms hebben ze dyslexie. **Bijvoorbeeld:** het door elkaar halen van de b, d, p en q.
- rekenen, soms hebben ze dyscalculie: 25 opschrijven als 52.
- plannen en tijdsbesef: vaak zijn het chaoten.
- saai, 'opbouwend' leren en automatiseren. **Ze denken vanuit een totaalbeeld.**
- details, die zien ze makkelijk over het hoofd.
- eerst denken en dan doen. **Ze zijn impulsief.**

Beelddenkers hebben het geluk dat ze...

- heel creatief zijn. **Ze worden vaak architect, kunstenaar of muzikant.**
- een goed gevoel voor ritme en muziek hebben.
- een groot ruimtelijk inzicht hebben: **ze kunnen goed driedimensionaal denken.**
- vaak de oplossing zien, **zonder te weten hoe ze daar aan zijn gekomen.**
- buiten de kaders kunnen denken en **verrassende ideeën hebben.**
- veel fantasie hebben.
- feeling hebben voor **kleuren, schaduwen en tekentechnieken.**

Dit kind moet een plaatje eerst omzetten naar taal. En dat kost tijd

Is hij niet gewoon dyslectisch?

Als een kind moeite met taal heeft, denk je al snel aan dyslexie. Wat is het verschil? Dyslexie is een neurologische stoornis, terwijl beelddenken een voorkeur zou zijn voor een oorspronkelijke manier van denken. Wat het lastig te vergelijken maakt, is dat ook over dyslexie nog erg veel onduidelijkheid bestaat. Wel is duidelijk dat het vaker voorkomt bij jongens, linkshandigen en kinderen met een allergie. Ook erfelijkheid speelt een rol.

Meer weten?

Methode 'Ik leer anders'
Volg Agnes Overveen op Twitter (@Ikleeranders), kijk op haar site: ikleeranders.nl of bestel haar werkboek 'Ik leer anders' via bol.com.

Methode 'Beeld en brein'
Kijk op beeldenbrein.nl of bestel via deze site het boek 'Beelddenken in de praktijk', door Anneke Bezem en Marion van de Coolwijk.

helpen. Omdat beelddenkers de wereld zo intensief beleven, vinden ze het vaak moeilijk om zich af te sluiten voor alle indrukken. Op school kunnen ze zich slecht concentreren. Ze reageren op elk geluidje: het kraken van een schoen, het ophalen van een loopneus of kleutervoetstapjes op de gang. Het kan helpen om ze oordopjes of een koptelefoon te geven. Zo kunnen ze tijdens de lessen waarin 'stil' wordt gewerkt, maar het in hun beleving een enorm kabaal is, ook écht in stilte werken. Bespreek de mogelijkheden met zijn juf of meester. Beelddenkers kunnen het beste aan de buitenkant zitten, met hun gezicht naar het bord. Ook werken achter de computer of met een afschermbord helpt tegen afleiding. Raakt je kind snel overprikkeld, zorg dan thuis voor genoeg rustmomenten. Voorkom dat je kind van de ene in de andere activiteit rolt zonder adempauze. Ook een planbord geeft rust (misschien ook voor jezelf!). De overgangen tijdens de dag (van huis naar school, van school naar huis, eetmomenten) en in de week (naar opa en oma, de BSO, clubjes) worden dan overzichtelijker. Eindelijk wat orde in de chaos!

IS HET ZO ZWART-WIT?

Het klinkt mooi: je kind heeft een gave in plaats van een probleem. Welke ouder wil dat nou niet? Maar wetenschappers zijn sceptisch. Ze vinden het idee van beelddenken te zwart-wit: de ontwikkeling van het denken en de taal zijn zó met elkaar verweven dat je ze niet los van elkaar kunt zien. Beelden en taal bestaan naast elkaar en zijn allebei een deel van het denkproces. Je kunt dus ook niet spreken van pure beelddenkers of pure taaldenkers. Er bestaat bovendien geen goede test voor.

Wel is bewezen dat kinderen vanaf hun 4e jaar een voorkeur krijgen voor het gebruik van het visuele of verbale geheugen. Maar het verband

met taal- en leerproblemen, een bepaalde manier van denken of gedrag zoals hooggevoeligheid of druk gedrag, is niet aangetoond. Ook het effect van trainingen is nog nauwelijks onderzocht. Tegenstanders waarschuwen zelfs voor het gevaar dat ouders op een verkeerd spoor gezet kunnen worden. Trainingen zouden vooral helpen door de extra aandacht die een kind krijgt en mogen zeker niet ten koste gaan van de gewone taallessen.

EEN VROLIJKER EN ACTIEVER KIND

Wat twijfel is dus op z'n plaats. Aan de andere kant lijkt het weinig kwaad te kunnen als je kind naast de gewone lessen op school, de stof op een manier krijgt aangeboden die misschien beter aanslaat. Zeker voor ouders die al jaren worstelen met de leerproblemen van hun kind kan dat het proberen waard zijn. "Tranen rolden over mijn wangen. Ik dacht: dit is dus de manier, nu pakt Stef het wel op." Ook Helen ziet vooruitgang: "Joris' spelling is van zwak naar voldoende gegaan, rekenen gaat ook beter. Hij heeft echt een sprongetje gemaakt. Maar het belangrijkste van alles: zijn werkhouding is actiever geworden en hij heeft meer zelfvertrouwen gekregen. Joris zit nu lekkerder in zijn vel." Door deze resultaten worden ook steeds meer leerkrachten en interne begeleiders enthousiast. Soms besluiten ze zelf een opleiding tot beelddenk-coach te volgen. Los van de vraag wat beelddenken nou precies wel en niet is, lijkt één ding duidelijk: kinderen leren niet allemaal op dezelfde manier en hebben dus niet altijd hetzelfde onderwijs nodig. Soms kan een andere, meer beeldende manier van leren een oplossing zijn om lastige taal- en rekenopgaven tóch onder de knie te krijgen. Voor ouders van kinderen die vastlopen op school is dit uiteindelijk het enige wat telt, of het nu linksom of rechtsom werkt tussen die oren. ■

IS JOUW KIND EEN BEELDDENKER? DOE DE TEST

Zet een vinkje bij alle eigenschappen die bij je kind passen.

 PUZZELWONDER	 BELABBERD HANDSCHRIFT	 GEK OP LEGO	 ZWART/WIT-DENKER
 ZACHTE KLEDING GRAAG!	 SNEL AFGELEID	 LAAT LEREN LOPEN	 ZEER AANWEZIG
 PERFECTIONIST	 TV/COMPUTER-FAN	 GEVOEL VOOR HUMOR	
 EERST DOEN, DAN DENKEN	 VEEL FANTASIE	 REAGEERT TRAAG	 SLECHTE VERLIEZER
 WIEBELKONT	 GOED GEHEUGEN	 ALLERGISCH TIEPJE	ALS JOUW KIND MINSTENS 10 VAN DEZE EIGENSCHAPPEN HEEFT, IS HIJ WAARSCHIJNLIJK EEN BEELDDENKER